

Светски дан хране 2024.

Право на храну – свачије право!

Светски дан хране важи за један од најважнијих датума у Календару јавног здравља. Обележава се дуже од три деценије, још од 1981. године, и то у преко 150 земаља света. За датум његовог обележавања, 16. октобар, симболично је одређен дан када је, давне 1945. године, основана Светска организације за храну и пољопривреду (Food and Agriculture Organisation – FAO).

Светски дан хране ове године се обележава под слоганом „**Право на храну – за бољи живот и бољу будућност**“ (*Right to foods for a better life and a better future*). Глобална кампања ове године посвећена је праву на храну свих људи на планети, како би свима био омогућен здравији живот, боља и перспективнија будућност.

Храна је трећа најосновнија људска потреба после ваздуха и воде – нема сумње да свако треба да има право на адекватну храну. Право на храну, живот и слободу, рад и образовање неприкосновена су права сваког човека на планети, дефинисана и у Универзалној декларацији о људским правима.

Пољопривредници широм света производе довољно, па и више хране него што је неопходно да се прехрани целокупна популација, а опет – проблем глади у свету перзистира без наде да ће скоро бити искорењен. Ова тема добија на значају ако сагледамо неколико поражавајућих података. Наиме, и поред задовољавајућих укупних приноса глобално, преко 2,8 милијарди људи на свету не може себи да приушти здраву храну. За то су у доброј мери одговорне продужене кризе, вођене комбинацијом сукоба, екстремних временских прилика и економских удара на поједине делове света, земље или категорије становништва, што чини да се око 733 милиона људи суочава се са проблемом глади и неухрањености. Сва та пролонгирана кризна стања, у првом реду климатске промене, највише погађају најсиромашније, становништво неприступачних руралних подручја, директно утичу на принос њихових усева, што продубљује неједнакости и проблем глади чине још већим и све даљим од решења.

Трансформисање пољопривредно-прехрамбених система велики је глобални задатак, који има за циљ бољу обезбеђеност здравим и безбедним намирницама што већег дела светског становништва. Иако живимо у свету непрестаног укрупњавања капитала и имамо утисак да велики произвођачи „хране“ свет, треба имати у виду важну чињеницу да мали пољопривредни произвођачи обезбеђују чак трећину намирница на планети. Адекватним системом подршке и мудрим потезима у сфери пољопривреде ствара се велики потенцијал за глобалне заокрете. Ово важи чак и за једно од највећих егзистенцијалних питања - ублажавања климатских промена. Примера ради, системске промене у пољопривредној производњи дугорочно могу имати утицај на смањење глобалног загревања са тренутних 2° на 1,5°, а то би последично значајно утицало на очување извора воде, која је неопходан ресурс за сав живи свет на планети.

Нездрава исхрана је универзални узрок свих облика поремећаја ухрањености, како потхрањености и недостатака микронутријената, тако и гојазности, која је јавноздравствени проблем који поприма пандемијске размере, чиме се у последњим деценијама „брише“ разлика између различитих делова света и друштвених слојева. Чињеница је да је 22,3% деце испод 5 година старости је прениско за своју узраст, а 6,8% њих је премршаво за своју висину док је, с друге стране, у 2022. години чак 2,5 милијарде одраслих спадало је у групу прекомерно ухрањених, 890 милиона старијих од 18 година је било гојазно, а чак 37 милиона деце узраста до 5 година је било прекомерно ухрањено.

Тема безбедности намирница је још један незаобилазан и веома важан сегмент приче о здравој исхрани, нарочито ако то илуструјемо податком да се више од 600 милиона људи се разбољева, а 420 хиљада умире сваке године због конзумирања намирница које су контаминирани различитим микроорганизмима.

Све поменуте теме сусрећу се у овогодишњем слогану који прати обележавање Светског дана хране. У изворној енглеској верзији слогана јавља је се реч *foods*, чији се помало необичан граматички облик у множини појављује управо да направи разлику од једноставног основног значења ове речи – храна. Наиме, *foods* означава разноврсност, хранљивост, приступачност, доступност и безбедност хране. Где год она била – на нашим пољима, у рибарским мрежама, на пијаци, у продавници, ресторану или на породичној трпези.